

A Fővárosi Ítéltábla a Szabó Balázs Gábor Ügyvédi Iroda által képviselt felperesnek az Imre Ügyvédi Iroda által képviselt I. rendű és a személyesen eljáró II. rendű alperes ellen szerződés létre nem jöttének és érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2016. február 22. napján kelt 30.G.41.899/2015/15. számú ítélete ellen a felperes által előterjesztett fellebbezés folytán indult másodfokú eljárásban meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű alperesnek 50.000 (ötvenezer) forint + áfa ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltséget, valamint külön felhívásra az államnak 2.400.000 (kettőmillió-négyszázezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes módosított keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte a bíróságtól, hogy az I. rendű alperessel mint hitelezővel és zálogjogosulttal 2008. július 2. napján kötött, közjegyzői okiratba foglalt jelzálogjoggal biztosított ... világhitel megnevezésű lakáshitel kölcsönszerződés IV. pontja szerinti zálogszerződés semmis a régi Ptk. 251. § (1) bekezdése alapján mivel érvénytelen kölcsönszerződés, azaz bírósági úton nem érvényesíthető követelés biztosítására jött létre. Másodlagosan annak megállapítását kérte, hogy a kölcsönszerződés és a zálogszerződés nem jött létre, míg harmadlagos kereseti kérelme a kölcsönszerződés semmisségének megállapítására irányult a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény – régi Hpt. – 213. § (1) bekezdés a) c) d) és e) pontjai alapján. Negyedleges keresete a kölcsönszerződés V.4. és III. pontjai megjelölt rendelkezései tisztességtelensége okán a szerződés részleges érvénytelenségének megállapítására irányult a régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdése alapján. Kérte annak kimondását is, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a felekre nézve, míg a II. rendű alperest a fenti megállapítások türéseire kérte kötelezni. Előadta, hogy a kétnemű árfolyam biztosítását lehetővé tevő, valamint az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó feltételt a felek egyedileg megtárgyalták, ezért a szerződés nem tartozik a 2014. évi XXXVIII. törvény (DH 1) és a 2014. évi XL. (DH 2) törvények hatálya alá.

Az I. rendű alperes a kereset elutasítását kérte. Vitatta a felperes előadását a megjelölt szerződéses rendelkezések egyedi megtárgyaltságára vonatkozóan, így álláspontja szerint a felperesnek a DH 2 törvény 37. §-a szerinti jogkövetkezményt is kérnie kellett az érvénytelenség megállapítása mellett, de a keresetet érdemben is vitatta.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította, valamint kötelezte arra, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű alperesnek 304.800 forintot, továbbá az illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt 1.464.000 forint illetéket az államnak az adóhatóság külön felhívására. Az ítéletben tényként állapította meg, hogy a felperes mint adós és az I. rendű alperes mint hitelező és zálogjogosult, továbbá a II. rendű alperes mint adós és zálogkötelezett között 2008. július 2. napján közjegyzői okiratba foglalt „ingatlan jelzálogjoggal biztosított ... világhitel megnevezésű lakáshitel kölcsönszerződés” jött létre, amely alapján az I. rendű alperes japán yenben nyilvántartott kölcsön nyújtására vállalt kötelezettséget a felperes által megvásárolni kívánt ingatlanhoz 30.000.000 forint összegben. A szerződés a kölcsön lejáratát 2033. július 4. napjában határozta meg akként, hogy az adósok a tőke törlesztésére a futamidő első 53 hónapjára türelmi időt kaptak. Ez idő alatt csak a hiteldíjak (kamat, kezelési költség) fizetésére váltak kötelezetté, amely figyelembevételével a törlesztőrészt a bank által 2008. július 1. napján alkalmazott deviza eladási árfolyamon 39.549 JPY japán yenben határozták meg. A szerződés IV. pontja rendelkezett a kölcsön biztosítékáról, a szerződésben megjelölt ingatlanra vonatkozó jelzálogjog alapításáról, míg az V.4. pont az adósok által vállalt deviza árfolyamkockázatot és a hatásairól szóló tájékoztatást rögzítette. A felek közötti kölcsönszerződés 2012. február 7. napján a felperes végtörlesztése folytán megszűnt, a szerződésben meghatározott ingatlanra az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jelzálogjogot törölték. A felperes a DH 2 törvény 10. §-a szerinti kérelmet a törvényben biztosított elszámolásra vonatkozóan nem terjesztett elő.

Az ítélet jogi indokolása szerint az elsőfokú bíróság elsőként a szerződés speciális megszűnési módjára, a végtörlesztésre tekintettel azt vizsgálta, hogy a felperesi joggyakorlás a régi Ptk. 5. § (1) és (2) bekezdése szerint jóhiszeműnek és rendeltetésszerűnek minősül-e. Arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jog társadalmi rendeltetésével ellentétes az a fajta magatartás, amely során a fél a perindítást megelőzően a szerződés létrejöttére és érvényességére alapítva igénybe vesz egy jogszabály által biztosított, a kötelemből és annak biztosítékától való szabadulásra lehetőséget nyújtó kedvezményt, majd utóbb, az által indított perben a szerződés létre nem jöttével és érvénytelenségével kapcsolatos anyagi jogi igényt érvényesít, noha a zálogszerződés alapján bejegyzett zálogjog már törlesztésre került. Ez joggal való visszaélésszerű joggyakorlás, ami a kereset elutasítását önmagában megalapozza. Ennek ellenére a felperes valamennyi kereseti kérelmét érdemben és egyenként is vizsgálta. A visszaélésszerű joggyakorlás a felperes jog- és tényállításai körében is megjelent, mivel az I. rendű alperes által tényként elfogadott fogyasztói minősége és a szerződés fogyasztói jellege ellenére vitatta a szerződés DH törvények hatálya alá tartozását. Érvelése azonban nem megalapozott, mivel a DH törvények a hatályukra vonatkozó rendelkezések szerint a végtörlesztéssel megszűnt kölcsönszerződésre is kiterjednek, ugyanakkor a felperes a DH 2 törvény 10. §-a szerinti speciális szabályok ellenére nem kérte az elszámolást a tisztességtelen szerződési feltételekből eredő esetleges túlfizetése okán. A felperes személyes meghallgatása alapján és a 2/2011. (XII. 12) PK vélemény 2. pontjának indokolásában foglaltakra tekintettel sem látta igazoltnak az egyedi megtárgyaltság tényét. Arra a következtetésre jutott, hogy a felek közötti kölcsönszerződés a DH törvények hatálya alá tartozik, így vonatkozik rá a DH 2 törvény 37. §-ában foglalt, jogszabály által előírt keresetmódosítás. Erre vonatkozó felhívása ellenére a felperes a vagyonmozgást eredményező rendelkezések – a harmad- és a negyedleges kereseti kérelmek egy részére vonatkozóan – a DH 2 törvénynek megfelelő jogkövetkezményi keresetet nem terjesztett elő, ezért a 37. § (3) bekezdés utolsó mondata alapján úgy tekintette, hogy ezen kereseti kérelmeit nem tartja fenn. Érdemben ezért csak a kölcsön- és zálogszerződés létre nem jöttének megállapítására irányuló másodlagos, a zálogszerződés semmisségének megállapítására irányuló elsődleges és a negyedleges kereseti kérelmek közül a III. pont megjelölt rendelkezésének tisztességtelenségére vonatkozó kereseti kérelmet bírálta el érdemben. A kereseti kérelmek logikai sorrendjében haladva a zálog- és a kölcsönszerződés létre nem jöttére vonatkozóan a Pp. 123. §-

ában foglalt eljárás jogi feltételeket vizsgálta, azt azonban nem találta megállapíthatónak. A jogmegóvás szükségessége körében a felperes érdemi nyilatkozatot nem tett, így a bíróság a korábbi nyilatkozata alapján a felmondás lehetőségére és ezzel kapcsolatos jogvédelmi szükségletre utaló nyilatkozatot tekintette releváns hivatkozásnak. Ez azonban nem volt megalapozott, mivel a szerződés nem felmondással szűnt meg, valamint a felperes az I. rendű alperes által esetlegesen ellene indított peres eljárásban mind a kölcsön, mind a zálogszerződés esetében hivatkozhatna az ügylet létre nem jöttére és arra, hogy abból eredően jogok és kötelezettségek nem terhelik. Ezért a semmilyen más módon nem biztosítható jogmegóvási szükséglet nem áll fenn, továbbá hiányzik a teljesítés követelésének kizártságára vonatkozó feltétel is, mivel a létre nem jött szerződés esetén a feleket a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerinti elszámolási kötelezettség terheli egymás irányába. Így a szerződések létre nem jöttének megállapítására irányuló kereseti kérelmeket az eljárásjogi feltételek (Pp. 123. §) hiányában nem találta megalapozottnak. Az elsődleges, a zálogszerződés semmisségére irányuló kereseti kérelem tekintetben a felperest nem terhelte a DH 2 törvényben foglalt jogkövetkezményi kereset előterjesztésének kötelezettsége, mivel a zálogszerződések nem tartoznak a törvény hatálya alá, és a régi Ptk. 239/A. §-ának (1) bekezdése lehetővé teszi kizárólag megállapítási kereset előterjesztését. A régi Ptk. 251. § (1) bekezdésének azon rendelkezését, hogy bírósági úton nem érvényesíthető követelés zálogjoggal biztosítása semmis, a régi Ptk. 204. §-ának (1) bekezdésében felsorolt esetekkel azonosítva megállapította, hogy ezek egyike sem áll fenn. A felperes kereseti kérelme egy, a felek által megkötött főkötelelem, a kölcsönszerződés járulékos kötelmének, a zálogszerződést támadta anélkül, hogy a perben a főkötelmet érintő kereseti kérelem fennmaradt volna. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az ilyen tartalmú kereset visszaélésszerű joggyakorlást valósít meg, mivel egy szerződés biztosítékaul szolgáló járulékos kötelmet kíván a felperes semmissé nyilváníttatni úgy, hogy kizárólag a zálogszerződésben rejlő semmisségi okokra nem hivatkozik, a kölcsönszerződés semmissége pedig – erre vonatkozó, jogszabálynak megfelelő kereseti kérelem hiányában – nem állapítható meg, így az nem eredményezheti a zálogszerződés érvénytelenségét. A negyedleges kereseti kérelem fennmaradó része, a III. pont támadott rendelkezése, azaz a közjegyzői ténytanúsítvány vonatkozásában a felperes a régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdésére és a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés j) pontjára hivatkozott, arra, hogy a szerződési feltétel a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára változtatja meg, ezt azonban az elsőfokú bíróság nem fogadta el, mivel az adott feltétel nem fordíthatja meg a bizonyítási terhet, csak eljárást állapít meg a felperes esetleges tartozásának a számbavételére és ezzel összefüggésben az I. rendű alperes részéről történő bizonyításra. A rendelkezés nem biztosítja az I. rendű alperesnek azt a jogosultságot, hogy a felperes által a továbbiakban nem kifogásolható módon határozhatná meg a tartozás mértékét, így az adott szerződési feltétel tisztességtelenségét sem látta megállapíthatónak.

A fellebbezést előterjesztő felperes az ítélet megváltoztatását és a kereseti kérelemnek helyt adó határozat hozatalát, másodlagosan – tartalma szerint – az ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasítását indítványozta. Indokolásában arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a DH 2 törvény 40. § (3) és 39. §-át, a régi Ptk. 251. §, 205. § (2) bekezdését és a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés a) b) c) e) pontjait. A BDT2015. 3361. számú eseti döntést idézte, amelyből kitűnik, hogy a kölcsönszerződés és külön a zálogszerződés semmisségének a megállapítása is kérhető, utóbbi esetén önálló okok alapján is. Emellett az 1/2010. PK vélemény 2. pontjában foglaltakat emelte ki és hivatkozott a régi Ptk. 234. §-ára, amely szerint a semmisség megállapításához külön eljárás nem szükséges. Ennek alapján tévesnek minősítette azt az érvelést, hogy járulékos jellegére tekintettel a zálogszerződés semmissége csak akkor kérhető, ha a kölcsönszerződés semmisségének megállapítását is kéri, mivel ezáltal a bíróság arra kötelezi a felperest, hogy érvénytelen szerződésre alapítson jogot, és azt képviseli, hogy csak a bíróság által ítéleti rendelkezéssel semmisnek deklarált

szerződésre nem alapítható jog. A DH 2 törvény 37. § (3) bekezdésének második fordulata nem volt alkalmazható, mivel a zálogszerződés érvénytelensége csak a kölcsönszerződés érvénytelensége, annak vizsgálata alapján állapítható meg, azaz a két szerződés elválaszthatatlan, éppen a zálogjog járulékos jellege folytán. Amennyiben az elsőfokú bíróság a kölcsönszerződés semmisége vagy részleges érvénytelensége iránti kereseti kérelem körében a per megszüntetéséről dönt, a zálogszerződés érvénytelensége tekintetében is ekként kellett volna határoznia, mivel egyébként a zálogszerződés semmisége iránti kereseti kérelem okafogyottá válik. A szerződések létre nem jötte körében a BH2015. 71. számú döntésre és arra hivatkozott, hogy a felek között nem volt konszenzus a kölcsön összegében, mivel azt nem határozták meg. Az elsőfokú bíróság indokolását a végtörlesztéssel megszüntetett kötelemmel kapcsolatban ellentmondásosnak találta a joggal való visszaélésnek minősített keresetindítás és a 9. oldal első bekezdésében írtak alapján, amely szerint jogszabály nem zárja ki egy már megszűnt szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló kereset előterjesztését. A DH törvényekben szabályozott, a bankokat terhelő elszámolási kötelezettségre figyelemmel vitatta az elsőfokú bíróságnak a joggal való visszaélésre vonatkozó álláspontját, míg a negyedleges kereseti kérelem, a szerződés III. pontjának érvénytelenségével összefüggésben több, 2016-ban hozott eseti döntésre hivatkozott, amely az adott feltétel tisztességtelenségét mondta ki.

A fellebbezési tárgyaláson indítványozta annak felfüggesztését a Pp. 152. §-ában foglaltak alapján a Fővárosi Törvényszék előtt pontosabban meg nem jelölt elsőfokú eljárásra tekintettel, amelyben a bíróság a DH törvény érintett rendelkezésével összefüggésben az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását kezdeményezte a DH törvénynek a jogkövetkezmény alkalmazásának levonására irányuló fogyasztói kötelezettséget érintő rendelkezéseivel kapcsolatban. Kiemelte, hogy a végtörlesztés folytán megszűnt szerződésre figyelemmel a DH törvények hatályát a perbeli kölcsönszerződésre nem lehet kiterjeszteni, mivel a megszűnt szerződés folytán fizetési kötelezettsége senkinek nem áll fenn.

Az I. rendű alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, felperes perköltségben marasztalását kérte az elsőfokú határozat helyes indokaira tekintettel. A fellebbezésben hivatkozott BDT2015. 3361. számú döntés körében azt emelte ki, hogy a zálogszerződés érvénytelenségének indokaként a kölcsönszerződés érvénytelensége csak abban az esetben vizsgálható, ha felperesnek erre irányuló kereseti kérelme van. Ennek hiányában a zálogszerződés érvénytelensége sem állapítható meg kizárólag ezen okból. Egyetértett az elsőfokú bíróság álláspontjában abban, hogy a perbeli kölcsönszerződés a DH törvények hatálya alá tartozik, így a DH 2 törvény 37. §-a alkalmazásának volt helye, és a jogkövetkezmény levonására irányuló kereseti kérelem hiányában az elsőfokú bíróság helyesen tekintette úgy, hogy a felperes a kölcsönszerződés teljes, illetve részleges érvénytelenségének megállapítására irányuló kereseti kérelmeit nem tarja fenn. A felperes állításával ellentétben a per megszüntetésére ezen okból nem került sor. Mindezekből következően a felperesnek nem volt előterjesztett kereseti kérelme a kölcsönszerződés teljes vagy részleges érvénytelenségének megállapítása iránt. A BH2015. 71. számú eseti döntés kapcsán azt emelte ki, hogy a felperesnek jogmegóvási szükséglete az I. rendű alperessel szemben a végtörlesztésre is tekintettel nem áll fenn, így a Pp. 123. §-ának feltételei sem állapíthatók meg.

A II. rendű alperes a fellebbezésre nem tett nyilatkozatot.

Az elsőfokú ítéletnek jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt, ezért azt az ítéletábra teljes terjedelmében vizsgálta felül.

Elsőként a tárgyalás felfüggesztésére vonatkozó indítványt bírálta el a Pp. 239. §-a szerint a másodfokú eljárásban is alkalmazandó, a felperes által hivatkozott Pp. 152. § (2) bekezdése alapján, amelynek értelmében a bíróság a tárgyalást akkor függesztheti fel saját belátása szerint, ha a per eldöntése olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, amelynek tárgyában más polgári per vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más polgári eljárás már folyamatban van. A felfüggesztés, illetve az indítvány érdemi elbírálásának akadályát képezte, hogy a felperes az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés pontos tartalmát, a jelen perbeli döntés szempontjából előzetes kérdést nem jelölte meg. Az ítéletábra ezért csak elvi jelleggel mutat rá arra, hogy a mások által kötött kölcsönszerződés érvénytelenségét érintő perben hozandó döntés nyilvánvalóan nem lehet előkérdés a jelen másodfokú eljárásban. A felperes arra hivatkozott, hogy a Fővárosi Törvényszék az előtte folyamatban lévő egyik eljárásában a DH 2 törvény e perben is alkalmazott rendelkezésével összefüggésben kezdeményezte az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását. A Pp. 155/A. § (2) bekezdése alapján azonban a per tárgyalása csak abban a perben függeszthető fel, amelyben a bíróság az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezi. Másrészt az Európai Unióról és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikke szerint az adott per érdemi elbírálása szempontjából jelentős kérdésekben kezdeményezhető az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárása, amennyiben a Szerződések értelmezése vagy az uniós intézmények, szervek, hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése szükséges. Az Európai Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárás során az uniós jogot értelmezi annak érdekében, hogy azt a tagállamok bíróságai egységesen alkalmazzák. A feltett kérdésekre válaszol, azok fényében értelmezi az uniós jogot, de konkrét jogkérdésben nem dönt, a DH törvények hatályát, tartalmát érintően pedig az előzetes döntéshozatali eljárás eredményeként megsemmisítő határozatot nem hozhat.

A fellebbezést ezért az ítéletábra érdemben bírálta el és megállapította, hogy az nem alapos.

A fellebbezés hatályon kívül helyezésre is irányult, elsődlegesen ezt az indítványt kellett vizsgálni, mert annak megalapozottsága az érdemi felülbírálatot kizárná. Ebben a körben megállapítható volt, hogy az elsőfokú bíróság a tényállás megállapításához és az érdemi döntéshez szükséges bizonyítási eljárást lefolytatta. A Pp. 3. § (3) bekezdésének megfelelően adott tájékoztatást a feleket terhelő bizonyítási kötelezettségéről és a perben releváns bizonyítandó tények köréről. A bizonyítási eljárás kiegészítése nem szükséges, súlyos eljárási szabálysértés nem történt, az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének eleget tett, ezért az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése a Pp. 252. §-ának (2) és (3) bekezdése alapján sem indokolt. Mindezekre tekintettel az ítéletábra a határozatot érdemben vizsgálta.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, érdemi döntésével az ítéletábra egyetért, jogi indokolását csak részben osztotta, ezért azt az alábbiak szerint pontosítja, illetve kiegészíti.

Az elsőfokú bíróság a keresetindítást a Pp. 3. § (1), a régi Ptk. 2. § (2) és 5. § (1) és (2) bekezdései alapján találta visszaélésszerűnek, és a végtörlesztésre, valamint a bejegyzett zálogjog törlesztésére tekintettel a jog társadalmi rendeltetésével ellentétesnek a felperes joggyakorlását. A régi Ptk. 5. § (1) bekezdése szerint a törvény tiltja a joggal való visszaélést. Ilyennek minősül a jog gyakorlása a (2) bekezdés szerint, ha az a jog társadalmi rendeltetéssel össze nem férő célra irányul, különösen ha a nemzetgazdaság megkárosítására, a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbítására, vagy illetéktelen előnyök szerzésére vezetne. E jogszabályi rendelkezés alkalmazhatósága esetén jelentőséggel bírhat a felek törvényes érdeke, amelynek során a jog gyakorlója, noha bizonyos mértékben saját törvényes érdekeit igyekszik kielégíteni, joggal való visszaélést valósíthat meg, ha a másik félnek ezzel súlyos sérelmet okoz. Ennek tipikus esete lehet, ha pl. valaki a saját jogait mások bosszantására, vagy éppen megkárosítása érdekében anélkül

értékesíti, hogy a jogok értékesítéséhez törvényes érdekei fűződnek. A törvényi tényállás jogszabály által megkívánt nyilatkozat megtagadásával is megvalósulhat, melynek korlátját a joggal való visszaélés jelenti, ilyenkor a nyilatkozat akár bírósági ítélettel is pótolható a régi Ptk. 5. § (3) bekezdése szerint.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a felperes keresetindítása, a kölcsönszerződés és a zálogszerződés érvénytelenségének vagy létre nem jöttének megállapítására irányuló anyagi jogi igényértékesítés nem jelent visszaélésszerű joggyakorlást, nem tekinthető az alperes jogai és törvényes érdekei csorbítására, vagy vele szemben illetéktelen előnyök szerzésére irányulónak. A felperes a kölcsönszerződés végtörlesztésével a jogszabály által az adósok számára biztosított lehetőséget vette igénybe és nem az I. rendű alperes által felajánlott kedvezményt. Az érvénytelen vagy létre nem jött kölcsönszerződés a fél számára elszámolási viszonyt eredményez a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak megfelelően, amelyre tekintettel továbbiösszegszerű igénye keletkezhet. Ez az igény és ennek a szerződések érvényessége körében történő értékesítése, az ezen alapuló keresetindítás a fél törvényes, jogos érdekének felel meg. Ezt meghaladó további, az alperes sérelmét eredményező tényállási elem hiányában a keresetindítás visszaélésszerű joggyakorlásnak nem minősülhet, mivel a felperes a keresetindítás során az anyagi és eljárási szabályok által biztosított jogát gyakorolja. A felperes a végtörlesztés során az esetleges további igényértékesítési jogáról nem mondott le, ezt a jogszabály sem zárja ki. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló DH 1 törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyéb rendelkezésekről rendelkező DH 2 törvény 6. fejezetének 10. §-a a végtörlesztett fogyasztók számára is biztosítja a DH 1 törvény 3. § (1) és 4. § (1) bekezdéseire figyelemmel az elszámolást azzal az eltéréssel, hogy azt nem írja elő kötelező jelleggel a bankok számára, hanem kizárólag a fél kérelmére, díjfizetés mellett köteles a pénzügyi intézmény elszámolni. Maga a jogalkotó biztosítja ezáltal, hogy a jogszabállyal megállapított tisztességtelen szerződési feltételekből eredő elszámolási igényüket a végtörlesztett adósok is értékesíthessék, amely ellentmond az elsőfokú bíróság álláspontjának. A másodfokú bíróság a fentekre tekintettel érdemben vizsgálta kereseti kérelmek elutasításának az elsőfokú bíróság által kifejtett további indokait.

Az elsőfokú bíróság a perbeli jogvita elbírálása során irányadó jogszabályokat helyesen alkalmazva jutott arra a következtetésre, hogy a kölcsönszerződés a DH 1 és a DH 2 törvények hatálya alá tartozik és a DH 2 törvény 37. § (3) bekezdésében foglaltakra tekintettel a felperes harmadlagos és negyedleges kereseti kérelmét részben úgy kell tekinteni, hogy azokat nem tartja fenn. Így a szerződés érvénytelensége érdemben, kereseti kérelem hiányában nem volt vizsgálható. A felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy a végtörlesztésre tekintettel megszűnt szerződés esetében a DH törvények rendelkezései nem alkalmazhatóak, éppen a DH törvényeknek az árfolyamrésszel és az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltételei semmissége okán fennálló, a jogalkotó által a fogyasztó kérelmére előírt elszámolási kötelezettségre tekintettel. Önmagában a szerződés megszűnése sem jelenti azt, hogy a felperes ne kérhetné az érvénytelenség jogkövetkezményének levonását, a felperesi teljesítés, valamint az alperes által folyósított összeg figyelembevételével az elszámolást és az ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás megtérítését az alperestől figyelemmel az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI.28.) PK vélemény 6. pontjában és a régi Ptk. 237. § (2) bekezdésében foglaltakra. A kölcsönszerződés részleges érvénytelenségének megállapítására irányuló kereseti kérelem körében is szükséges a jogkövetkezmény alkalmazására és azösszegszerű elszámolásra irányuló kereseti kérelem előterjesztése a DH 2 törvénynek megfelelően abban az esetben, ha a tisztességtelenként megjelölt szerződési feltételhez vagyonmozgás kapcsolódik, tekintve, hogy az ilyen szerződési feltétel alapján a fogyasztóval szerződő fél számára elszámolási és visszafizetési kötelezettség keletkezhet. Az

elsőfokú bíróság ezért helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a harmadlagos, a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítására és a negyedleges kereseti kérelemnek a V.4. pont megjelölt rendelkezései vonatkozásában a felperesnek a DH 2 törvény 37. § (1) bekezdésének megfelelő jogkövetkezmény és elszámolás előterjesztésére vonatkozó kötelezettsége fennállt, ennek hiányában a 37. § (3) bekezdése alapján megalapozottan tekintette úgy, hogy az erre vonatkozó kereseti kérelmet nem tartja fenn.

Az ítéletábra osztotta az elsőfokú bíróság jogi álláspontját a tekintetben is, hogy a zálogszerződés érvénytelensége a kölcsönszerződés érvénytelenségére irányuló, a DH 2 törvénynek megfelelően előterjesztett kereseti kérelem hiányában nem volt megállapítható. Az elsőfokú ítélet indokolását e körben azzal egészíti ki, illetve pontosítja, hogy a kölcsönszerződést biztosító járulékos zálogszerződés érvénytelenségének a megállapítása iránti kérelmet tartalma szerint úgy kell tekinteni, hogy az a kölcsönszerződés érvényességének a vitatására is kiterjed. E nélkül ugyanis a járulékos zálogszerződés érvénytelensége nem állapítható meg, mivel a bíróságnak az alapjogviszonyt érintően is állást kell foglalnia az ítélet rendelkező részében. Így, ha a kölcsönszerződés érvénytelenségét jelöli meg a felperes a keresete jogalapjaként, akkor a per szükségképpen a DH 2 törvény hatálya alá tartozik és a speciális szabályozásra tekintettel a DH 2 törvény 37. § (1) bekezdése értelmében az érvénytelenségre irányuló kereset mellett, annak jogkövetkezményei alkalmazására is kiterjedő, valamint az elszámolást is érintőösszeget kereseti kérelmet is elő kell terjesztetni. Ennek hiányában a zálogszerződés érvénytelensége kizárólag a kölcsönszerződés érvénytelenségére alapítottan nem állapítható meg. A kölcsönszerződés érvénytelenségére irányuló kereseti kérelem hiányában ezért nem volt érdemben vizsgálható, hogy a kölcsönszerződés a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés a), c), d) és e) pontjainak megfelel-e.

Az ítéletábra a fentieket meghaladóan utal a fellebbezésben is – eltérő érveléssel – hivatkozott BDT2015. 3361. számú eseti döntés III. pontjára, amely szerint a kölcsönszerződés érvénytelensége nem eredményezi szükségképpen, hogy a kölcsönszerződést biztosító zálogszerződés kötelezettje mentesülne a zálogtárgyból való helytállás alól. A zálogkötelezett helytállási kötelezettségének alakulása ugyanis attól is függhet, hogy a biztosított szerződés érvénytelenségének a bíróság melyik jogkövetkezményét alkalmazza. Amennyiben a bíróság a DH 2 törvény fenti rendelkezése értelmében a jogkövetkezményre is irányuló kereseti kérelem alapján a szerződés érvényessé nyilvánításáról dönt, abból nyilvánvalóan nem következhet a járulékos jellegű zálogszerződés érvénytelensége.

A fentiekre is tekintettel a felperesnek a másodfokú eljárásban tett azon nyilatkozata, hogy a felek között a kölcsönösszeg tekintetében nem volt konszenzus, csak a közjegyzői okiratba és a kölcsönszerződés IV. pontjába foglalt jelzálogszerződés vonatkozásában volt vizsgálható. Az elbírálandó kereset szempontjából annak lehetett csak jelentősége, hogy maga a jelzálogszerződés tartalmazza-e azt a követelést, amelynek biztosítására szolgál. A jelzálogszerződés IV.1. pontja pontosan rögzíti a kölcsön összegét, az ahhoz kapcsolódó járulékokat és a lehetséges költségeket, amelyre mint pénzben meghatározott követelésre a felek zálogjogot alapítottak. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a felek között a jelzálogszerződés tekintetében a konszenzus létrejött, és a szerződés maradéktalanul megfelel a régi Ptk. 251. § (1) bekezdésének első mondatában foglaltaknak. A felperes másodlagos kereseti kérelme alapján a kölcsönszerződés és a zálogszerződés létre nem jött nem volt megállapítható, mert a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában foglalt feltételei nem álltak fenn. Az ítéletábra maradéktalanul osztotta az elsőfokú bíróság e körben kifejtett jogi álláspontját, így annak megismétlése nélkül csak utal az elsőfokú ítélet helyes indokaira.

A felperes alaptalanul hivatkozott a fellebbezésben arra, hogy az elsőfokú bíróságnak a kölcsönszerződés teljes, illetve részleges érvénytelensége iránti kereseti kérelemre vonatkozó jogkövetkezményi kereseti kérelem előterjesztésének hiányában a pert meg kellett volna szüntetnie mind a kölcsönszerződés, mind a zálogszerződés érvénytelenségére irányuló kereseti kérelem vonatkozásában. Erre a DH 2 törvény 37. §-ának (3) bekezdése nem ad lehetőséget, az adott esetben az eljárás megszüntetésére a kölcsönszerződés érvénytelenségére irányuló kereseti kérelmek esetében sem került sor.

A másodfokú bíróság nem értett egyet az elsőfokú bíróságnak a kölcsönszerződés III. pont második bekezdését, a közjegyzői ténytanúsítványt érintő szerződési feltétel semmissége körében kifejtett jogi álláspontjával. Az adott rendelkezés éppen a végrehajtási eljárás kezdeményezése esetére írja elő a közjegyzői ténytanúsítvány fogyasztó általi elfogadását, amely végrehajtás elrendelését követően a felperes számára olyan hátrányos helyzetet eredményez, hogy a végrehajtás megszüntetése iránti perben a tartozás összegét neki kell bizonyítania, a bizonyítási terhet megfordítja, így az a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése, valamint a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés j) pontjában foglaltak alapján tisztességtelennek minősül.

A régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdése értelmében azonban a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmisségére csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni. A perbeli esetben a felek közötti szerződés végtörlesztés folytán megszűnt, a felperes nem élt a DH 2 törvény által biztosított, a tisztességtelen szerződési feltételekből eredő túlfizetés elszámolását és visszafizetését eredményező jogszabályi lehetőséggel. Időközben a megszűnt szerződésre tekintettel az I. rendű alperes javára bejegyzett jelzálogjog is törlésre került és a felperes maga sem tudott megjelölni olyan körülményt, indokot, ami ezen szerződési feltétel semmisségének megállapítására vonatkozóan jogi érdekét megalapozná, ezért a másodfokú bíróság a felperes mint fogyasztó jogi érdekének hiányában az elsőfokú bíróság határozatának megváltoztatására e körben sem látott alapot.

A kifejtettekre tekintettel az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján – kiegészített és részben módosított indokolással – hagyta helyben.

A sikertelen fellebbezésre tekintettel a Pp. 239. §-a folytán alkalmazandó 78. § (1) bekezdés alapján kötelezte a felperest a jogi képviselővel eljáró I. r. alperes javára a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) és (5)-(6) bekezdései szerinti, a másodfokú eljárás kisebb munkaterhére tekintettel mérsékelt összegben megállapított ügyvédi munkadíjból álló másodfokú eljárási költség megfizetésére. A felperes illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt, az Itv. 46. §-a szerint megállapított 2.400.000 forint fellebbezési illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése és a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján a felperes köteles az államnak megfizetni.

Budapest, 2016. november hó 24. napján

. Sándor Ottó s.k.
a tanács elnöke

. Buglyó Gabriella s.k.

dr. Ócsai Beatrix s.k.

előadó bíró

bíró

A kiadmány hitelül:

bíróági tisztviselő